

Sukupuolistereotyytiat opettajien kokemina

Taustaa	1
Arvioinnin kohderyhmä	1
Arvioinnin mittaristo ja aineiston analysointi.....	2
Arvioinnin tulokset	2
Eri vastaajaryhmien käsitykset tyttöjen ja poikien välisistä eroista	7
Kouluasteen yhteys sukupuolistereotyyppioihin	7
Opettajan sukupuolen yhteys sukupuolistereotyyppioihin	8
Opettajan iän yhteys sukupuolistereotyyppioihin	8
Tiivistelmä	8

Taustaa

Erilaiset oppijat – yhteinen koulu -hankkeen tavoitteena on vahvistaa koulutuksen perusturvaa, tukea erilaisten oppijoiden oppimista sekä edistää koulutuksellista tasa-arvoa. Tasa-arvoa on tarkasteltu erityisesti tyttöjen ja poikien oppimisen näkökulmasta. Kansallisissa oppimistulosarvioinneissa on osoitettu, että tyttöjen ja poikien keskimääräisissä oppimistuloksissa on melkoisia eroja. Peruskouluikäiset pojat suoriutuvat tyttöjä heikommin useassa oppiaineessa.

Erilaiset oppijat – yhteinen koulu -hankkeen yhtenä teemana on tutkittu tyttöjen ja poikien eroja oppimistuloksissa ja eroja selittäviä tekijöitä. Heikkoja oppimistuloksia voivat selittää useat eri tekijät mm. oppimisvaikeuksien puutteellinen tai liian myöhäinen diagnosointi, opiskelutaitojen puutteet sekä yksipuoliset opetusmenetelmät, koulun ja kodin yhteistyön niukkuus sekä stereotyyppisten uskomusten ja oletusten puutteellinen tiedostaminen ohjauksessa ja koulun toimintakulttuurissa.

Hankkeessa haluttiin selvittää opettajien käsityksiä tyttöjen ja poikien eroista sekä sukupuoleen liittyvistä stereotyyppisistä uskomuksista. Opettajat saivat antaa oman mielipiteensä siitä, miten tytöt ja pojat suhtautuvat opiskeluun, miten eri ammatit ja eri oppiaineet soveltuvat tytöille ja pojille, minkälaisia kasvuun ja sosiaalistumiseen sekä opetukseen liittyviä eroja esiintyy sukupuolten välillä.

Arvioinnin kohderyhmä

Tiedot opettajien sukupuolistereotyyppisistä käsityksistä kerättiin internetkyselyllä hankkeessa mukana olevilta opettajilta. Vastaukset saatiin yhteensä 304 opettajalta. Vastaajissa oli esiopetuksen, perusopetuksen, lukion sekä ammatillisen koulutuksen opettajia, eri ikäryhmistä ja sukupuolista.

kouluaste	opettajia
esiopetus	19
perusopetus	148
lukio	20
ammatillinen oppilaitos	110
muu	7
yhteensä	304

Taulukko 1. Vastanneiden opettajien määrät eri kouluasteilla.

sukupuoli	opettajia
mies	71
nainen	233
yhteensä	304

Taulukko 2. Vastanneiden nais- ja miesopettajien määrät.

ikäryhmä	opettajia
20-29	16
30-39	64
40-49	114
50-59	105
60 tai yli	5
yhteensä	304

Taulukko 3. Vastanneet opettajat ikäryhmittäin luokiteltuna.

Arvioinnin mittaristo ja aineiston analysointi

Kyselyssä oli vastattavana yhteensä 54 sukupuolistereotypioita sekä tyttöjen ja poikien eroja koskevaa väittämää, joista muodostettiin viisi summamuuttujaa alustavien luokittelujen mukaan. Väittämien vastausvaihtoehdot olivat 1=täysin samaa mieltä, 2=jossain määrin samaa mieltä, 3=kantani on neutraali, en osaa sanoa, asialla ei ole merkitystä, 4=jossain määrin eri mieltä, 5=täysin eri mieltä.

Kullekin summamuuttujalle laskettiin sisäinen konsistenssi Cronbachin alfaa käyttäen.

Summamuuttujista poistettiin ne väittämät, joiden korrelaatio summamuuttujaan oli heikko ja joiden poisjättäminen lisäsi summamuuttujan sisäistä konsistenssia. Väittämät v42 Sukupuoleen liittyvät roolimallit periytyvät kotoa, v43 Koulu ei voi juurikaan vaikuttaa kotoa omaksuttuihin sukupuoleen liittyviin roolimalleihin, v53 Ryhmätöissä poikien ja tyttöjen sekaryhmät toimivat parhaiten jätettiin summamuuttujista pois, koska ne eivät korreloineen edellä mainittujen summamuuttujien kanssa.

Tulokset analysoitiin summamuuttujien keskiarvojen, väittämien frekvenssijakaumien ja taustamuuttujittain laskettujen erojen merkitsevyydestä avulla. Erojen merkitsevyydestä käytettiin varianssianalyysia ja pienten otoskokojen yhteydessä parametrittomia testejä. Ainoastaan tilastollisesti merkitsevät tulokset ($p < .005$) ja merkittävät tulokset (arvo $\geq 0,3$) on raportoitu.

Arvioinnin tulokset

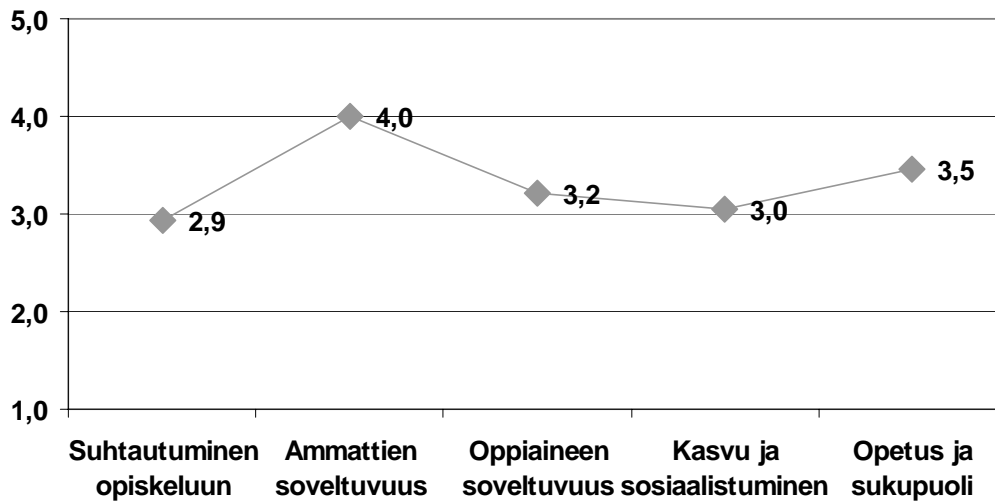
Stereotypioita kuvaavat summamuuttujat mittasivat

- 1) sukupuolieroja suhtautumisessa opiskeluun,
- 2) eri ammattien soveltuvuutta tytöille ja pojille,
- 3) eri oppiaineiden soveltuvuutta tytöille ja pojille,
- 4) sukupuolten välisiä eroja kasvussa ja sosiaalistumisessa sekä
- 5) sukupuolten välisiä eroja opetuksessa.

Summamuuttujien keskiarvojen tarkastelussa ja tulkinnassa voidaan todeta: mitä suuremman arvon summamuuttuja saa, sitä vähemmän sukupuolistereotypyypisesti vastaajat ovat arvioineet. Mitattavista alueista kaikkein vähiten stereotypyypisesti ajateltiin eri ammattien soveltuvuudesta erityisesti tytöille tai pojille (keskiarvo 4,0). Vastausten perusteella myöskään opetukseen ei näytä vaikuttavan kovinkaan

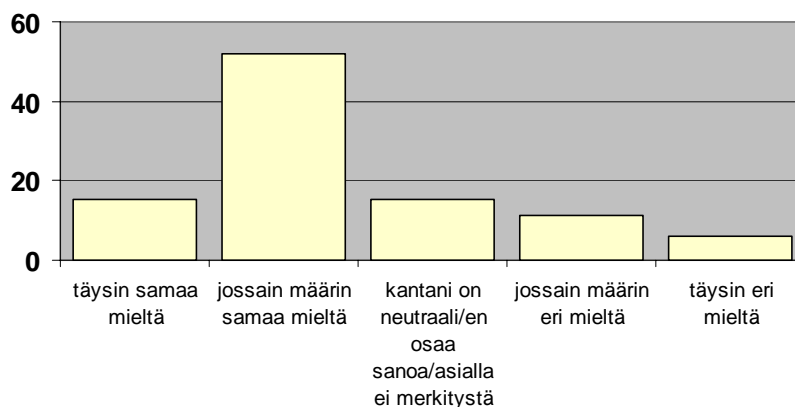
paljon se, onko opetettava tyttö tai poika (keskiarvo 3,5). Eri oppiaineiden soveltuvuutta eri sukupuolille ja sukupuolen yhteyttä kasvuun ja sosiaalistumiseen arvioitiin keskimäärin neutraaliksi (keskiarvo 3,2 ja 3,0). Tulosten mukaan eniten eroja tyttöjen ja poikien välillä näkyi heidän suhtautumisessaan opiskeluun (keskiarvo 2,9).

Kuvio 1. Opettajien käsitykset tyttöjen ja poikien välisistä stereotyyppioista. (Summamuuttujien keskiarvot asteikolla 1-5, jossa suurempi arvo kuvaa vähemmän stereotyyppistä käsitystä).

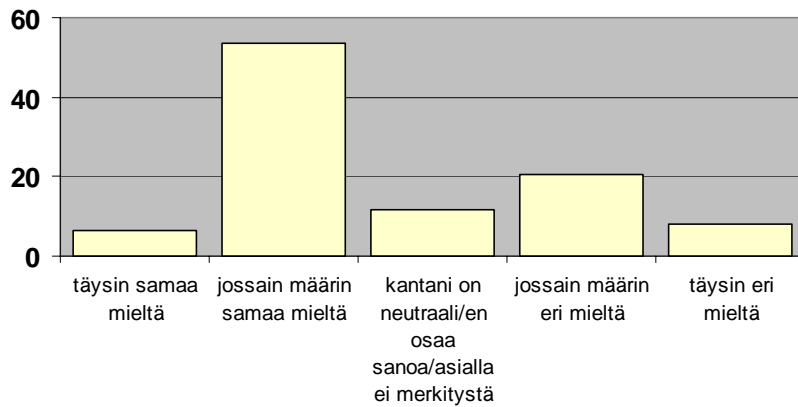

Tulosten mukaan noin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että sukupuoli vaikuttaa alisuoriutumiseen, suhtautumiseen opiskeluun sekä lahjakkuuteen ja kiinnostuksen heräämiseen (ks. kuviot 2.–6.).

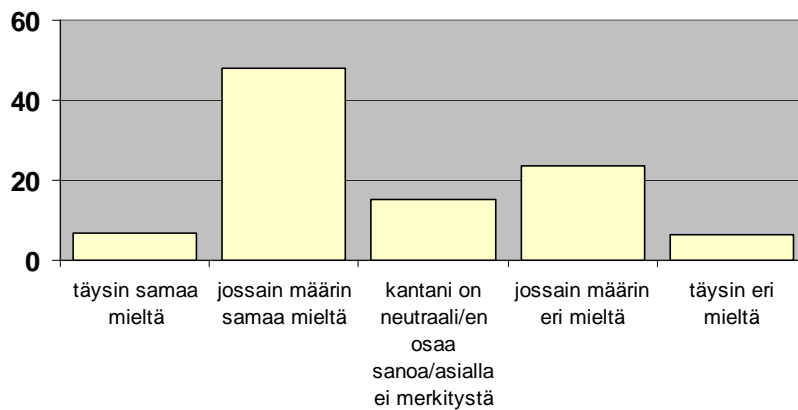
Kuvio 2. **v8Poikien joukossa on alisuoriutujia suhteellisesti enemmän kuin tyttöjen joukossa.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

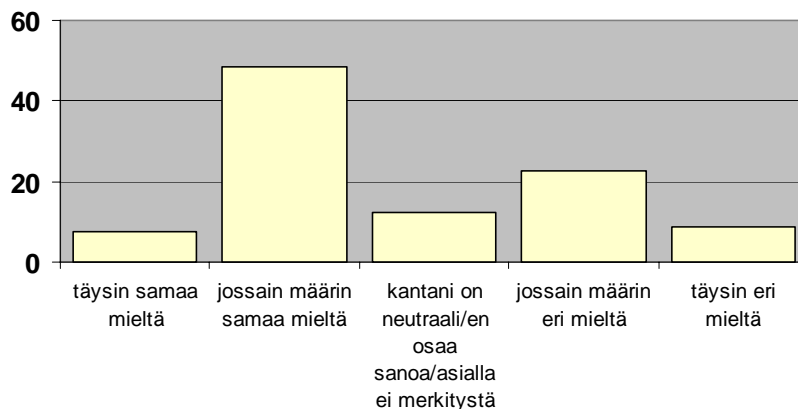
Kuvio 3. **v11Pojat suhtautuvat koulutyöhön tyttöjä kevyemmin.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

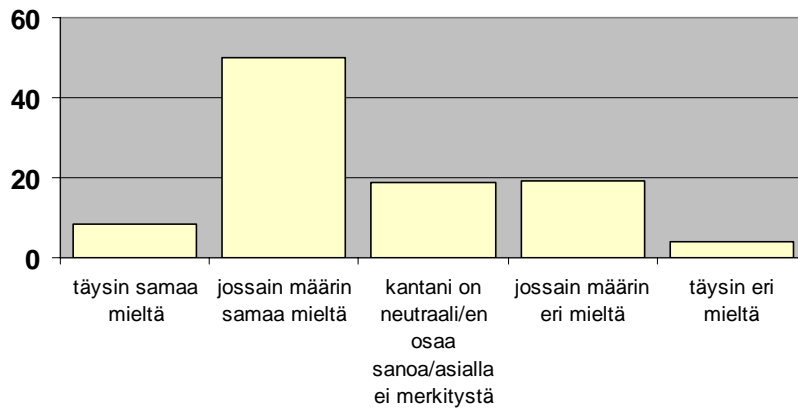
Kuvio 4. **v16Kaikki tekniikkaan liittyvä motivoi poikia.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

Kuvio 5. **v20Tytöt ovat verbaalisesti lahjakkaampia kuin pojat.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

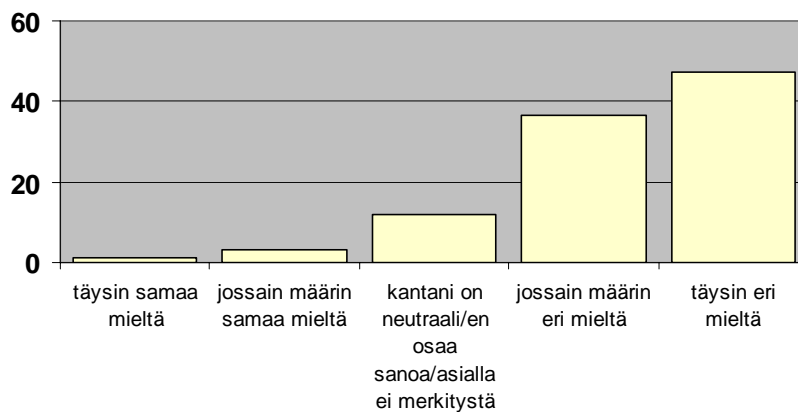

Kuvio 6. **v24Pojat pitävät kaikenlaisesta rakentamisesta tyttöjä enemmän.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

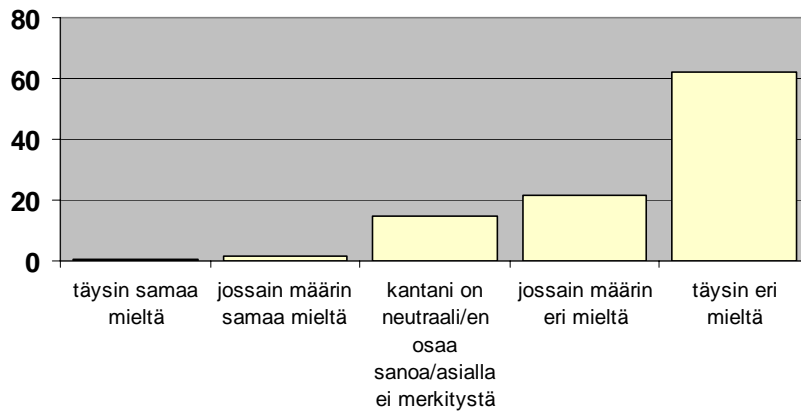

Kaikkein vähiten stereotyyppisesti vastaajat ajattelivat tytöille ja pojille soveltuvista ammateista. Yli 80 % vastaajista oli sitä mieltä, että miehet sopivat hoiva-alalle ja lääkärin ammatti ei luonnu miehille paremmin kuin naisille (ks. kuvat 7.–8.)

Kuvio 7. **v29Miehet sopivat huonosti hoiva-alalle.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

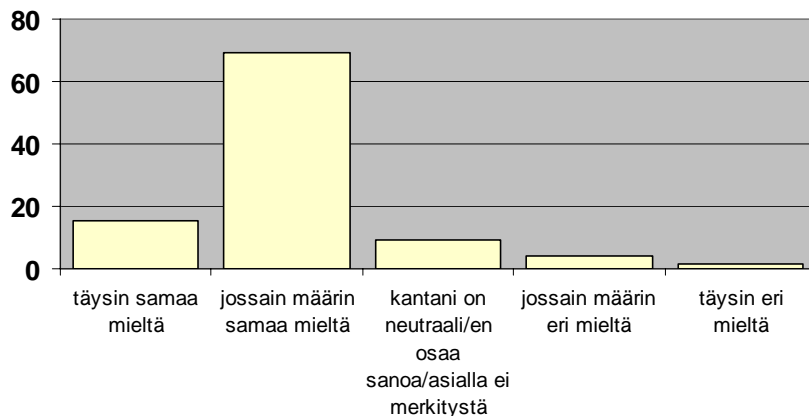

Kuvio 8. **v34Lääkärin ammatti luontuu miehille paremmin kuin naisille.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

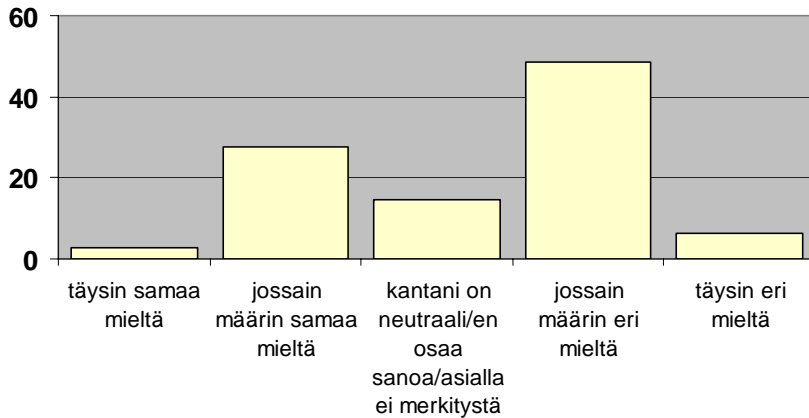

Väittämät ”Sukupuoleen liittyvät roolimallit periytyvät kotoa.” sekä ”Koulu ei voi juurikaan vaikuttaa kotoa omaksuttuihin sukupuoleen liittyviin roolimalleihin.” eivät korreloineet summamuuttujiin, ja siksi niitä tarkasteltiin erikseen. Tulosten mukaan vastaajat olivat sitä mieltä, että sukupuoleen liittyvät roolimallit periytyvät kotoa ja että koulu voi jonkin verran vaikuttaa jo omaksuttuihin roolimalleihin. (ks. kuvat 9.–10.)

Kuvio 9. **v42Sukupuoleen liittyvät roolimallit periytyvät kotoa.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

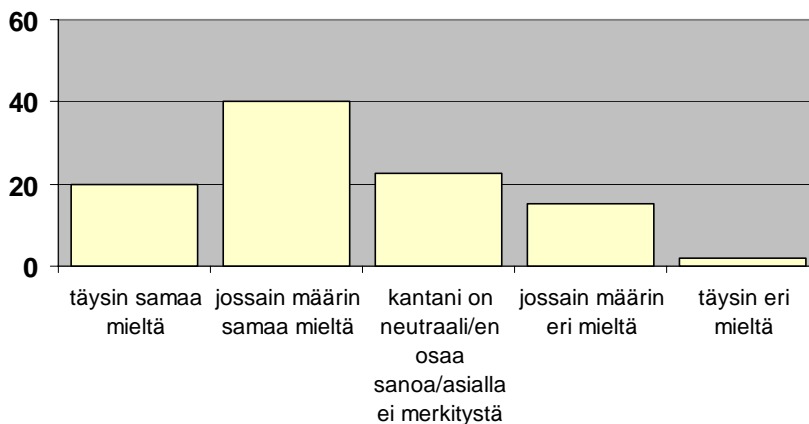

Kuvio 10. **v43Koulu ei voi juurikaan vaikuttaa kotoa omaksuttuihin sukupuoleen liittyviin roolimalleihin.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

Väittämä ”Ryhmätöissä poikien ja tyttöjen sekaryhmät toimivat parhaiten.” kuvaa ei-stereotyyppistä käsitystä tytöistä ja pojista. Tässä väittämässä pienempi arvo kuvaa vähemmän stereotyyppistä käsitystä, jonka mukaan siis tyttöjen ja poikien sekaryhmät ovat toimivimpia. Vastaajista 60 % oli sekaryhmien kannalla.

Kuvio 11. **v53Ryhmätöissä poikien ja tyttöjen sekaryhmät toimivat parhaiten.** Vastaajien mielipiteiden jakauma (% vastaajista).

Eri vastaajaryhmien käsitykset tyttöjen ja poikien välisistä eroista

Vastaajien taustamuuttujiksi valittiin kouluaste, työtehtävä/koulutus, sukupuoli sekä ikä. Näiden taustamuuttujien mukaan verrattiin sukupuolistereotyyppioissa vallitsevia eroja. Muilla taustamuuttujilla paitsi työtehtävällä/koulutuksella näkyi olevan yhteyttä stereotyyppisiin oletuksiin.

Kouluasteen yhteys sukupuolistereotyyppioihin

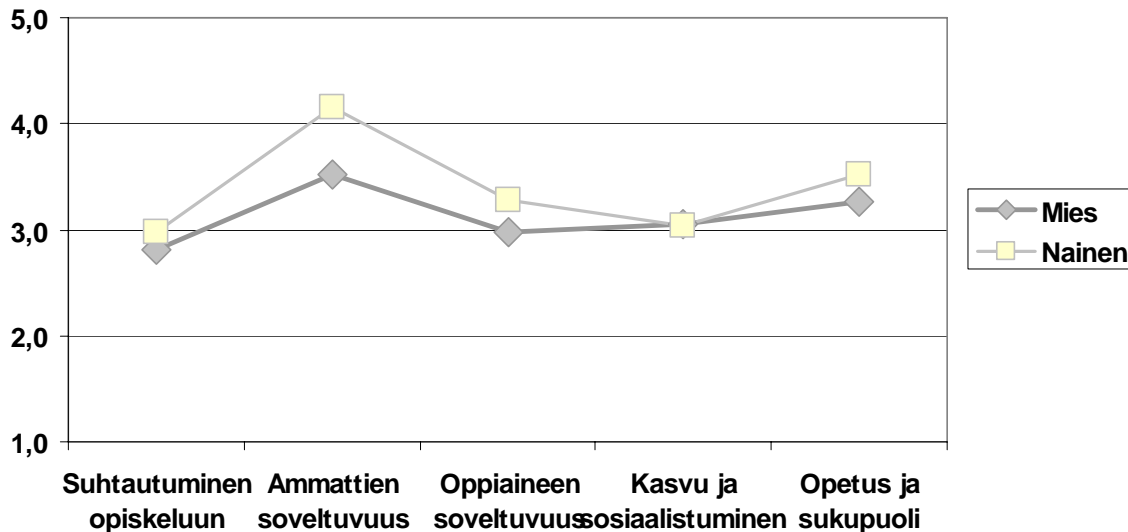
Eri kouluasteen opettajat vastasivat väittämiin melko samalla tavalla. Esiopetuksen opettajat suhtautuivat hieman vähemmän stereotyyppisesti eri ammattien soveltuvuuteen tytöille ja pojille (keskiarvo 4,3) kuin ammatillisen oppilaitoksen opettajat (keskiarvo 3,8). Kuitenkaan kummankaan vastaajaryhmän mielipiteet eivät olleet kovin stereotyyppisiä. Toinen ero ilmeni siinä, miten opetuksessa näkyy tyttöjen ja poikien erilaisuus. Ammatillisen oppilaitoksen opettajat arvioivat hieman

stereotyypisemmin tytöille ja pojille annettavasta opetuksesta (keskiarvo 3,4) kuin esiopetuksen opettajat (keskiarvo 3,8).

Opettajan sukupuolen yhteys sukupuolistereotyyppioihin

Kyselyyn osallistui sekä mies- että naisopettajia, miesten osuus vastaajista oli hieman vajaa neljännes. Vastaajien sukupuolella oli yhteyttä siihen, miten stereotyypisesti he vastasivat. Tulosten mukaan miesopettajilla oli stereotyypisemmät käsitykset tyttöjen ja poikien välisistä eroista kuin naisopettajilla. Erot ilmenivät sukupuolten suhtautumisessa opiskeluun, ammattien ja oppiaineen soveltuvuudessa eri sukupuolille sekä sukupuolen ja opetuksen välisessä yhteydessä. Mutta miestenkään käsitykset eivät olleet kovin stereotyypisiä, sillä ainoastaan sukupuolten erilainen suhtautuminen opiskeluun sai arvon, joka oli alle neutraalin (keskiarvo 2,8). Vähiten stereotyypisesti sekä mies- että naisopettajat arvioivat ammattien soveltuvuutta eri sukupuolille (keskiarvot m: 3,5; n: 4,1). Tyttöjen ja poikien erilaiseen kasvuun ja sosiaalistumiseen suhtautuivat sekä mies- että naisopettajat neutraalisti.

Kuvio 12. Nais- ja miesopettajien väliset erot sukupuolistereotyyppisessä ajattelussa. (Summamuuttujien keskiarvot asteikolla 1-5, jossa suurempi arvo kuvaa vähemmän stereotyypistä käsitystä).

Opettajan iän yhteys sukupuolistereotyyppioihin

Vastaajia oli eri ikäryhmistä. Ikäryhmittäin tarkasteltuna vastaajien mielipiteet erosivat siinä, miten eri oppiaineet sopivat tytöille ja pojille. Ikäryhmässä 20–29 -vuotiaat opettajat vastasivat vähemmän stereotyypisesti (keskiarvo 3,5) kuin ikäryhmän 50–59 -vuotiaat opettajat (keskiarvo 3,1). Kuitenkaan vanhemman ikäryhmän edustajakaan eivät ajatelleet kovin stereotyypisesti.

Tiivistelmä

Opettajien stereotyypiset käsitykset tyttöjen ja poikien välisistä eroista eivät ole kovin voimakkaita, mutta niitä esiintyy vielä. Tyttöjen ja poikien uskotaan tai koetaan jossain määrin suhtautuvan opiskeluun eri tavoin ja tyttöjen ja poikien kasvu ja sosiaalistuminen koetaan olevan erilaista. Sen sijaan ammatteja ei aivan yhtä helposti luonnehdita tyttöjen tai poikien ammateiksi. Oppiaineiden soveltuvuudesta ajatellaan hieman stereotyypisemmin kuin ammattien soveltuvuudesta eri sukupuolille.

Vastaajien ikä ja sukupuoli sekä kouluaste olivat yhteydessä tytöistä ja pojista muodostettuihin käsityksiin. Kun tarkastellaan koko vastaajajoukkoa, voidaan todeta, että nuoremmat ajattelevat vähemmän stereotyyppisesti kuin vanhemmat siitä, mitkä oppiaineet soveltuvat tytöille ja pojille. Eroja ei esiintynyt kuitenkaan kaikissa ikäryhmissä. Kouluasteen perusteella taas erottuivat esiopetuksen ja ammatillisen oppilaitoksen opettajat, joiden käsitykset ammattien soveltuvuudesta ja opetusmenetelmistä erosivat toisistaan. Suurimmat erot ilmenivät mies- ja naisopettajien käsityksissä sukupuolistereotyyppioista. Naiset ajattelivat vähemmän stereotyyppisesti muista kuin sukupuolten kasvuun ja sosiaalistumiseen liittyvistä tekijöistä.

Selkeimmin naisten ja miesten väliset erot tulevat esiin ammatillisessa koulutuksessa. Nais- ja miesopettajien uskomukset ja mielipiteet erosivat toisistaan merkitsevästi kaikkien mitattavien summamuuttujien osalta. Perusopetuksessa mies- ja naisopettajat olivat eri mieltä vain ammattien soveltuvuudesta eri sukupuolille, ja esiopetuksen ja lukion mies- ja naisopettajien mielipiteissä ei ollut ollenkaan eroja.

Mielenkiintoista on se tulos, että miesopettajien käsitykset eroavat toisistaan eri kouluasteilla kaikissa muissa summamuuttujissa paitsi sukupuolten suhtautumisessa opiskeluun. Naisopettajat puolestaan ajattelevat samoin riippumatta kouluasteesta. Vaikka nuorin ikäryhmä ajatteli hieman vähemmän stereotyyppisesti, eri-ikäryhmien opettajat ajattelivat sukupuolten välisistä eroista kuitenkin samoin riippumatta kouluasteesta.